

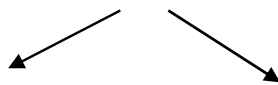
מצות כתיבת ספר-תורה בזמן הזה

אמר רבה: אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר תורה - מצוה לכתוב משלו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה.

הרא"ש (האבן קטלן (אמנון), האבן ספר אריה סי' א)

ואומר אני דולאי מלוא גדולה היא לכתוב ס"ת וגם אין למוכרו אלא ללמוד תורה ולישא אשה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ס"ת) דמלות עשה היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה, לפי שאין כותבין התורה פרשיות. וזהו בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו. **אצל האידנא** שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו בדברים מלות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא וצניו. כי מלות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה צפיהם. וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המלות והדינים על צוריים לכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

1. בית יוסף (יו"ד סי' רס"א א) (2)

ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ספר תורה ולהחליפה בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהן שהרי לא תלה טעם החילוק בין הדורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדין בהן אלא מניחין אותן בבית הכנסת לקרות בהם ברבים וא"כ הוה ליה למימר שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ס"ת לכך נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שגם זה בכלל מצות כתיבת ס"ת ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבית הכנסת לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידנא זהו עיקר קיום מצות עשה שהרי הוא נוהג בו כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים וכתב רבינו ירוחם (נ"ב ח"ב יז): על דברי הרא"ש שכן כתבו הגאונים:

אשר אריה (סי' לו)

וכן נ"ל עיקר דע"כ א"א לפטור עכשיו ממצות כתיבת ס"ת מפני שאין לומדין בה דאטו טעם מצות כתיבת ס"ת משום כדי ללמוד בה היא דא"כ אם יש לו ס"ת בשום ענין שיהיה כיון שיכול ללמוד ממנה קיים מצוה זו א"כ אמאי אמר רבא אע"פ שהניחו לו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו הרי יכול ללמוד מס"ת זו שהניחו לו אבותיו. אלא וודאי עיקר המצוה הוא שיהא לו ס"ת שכתבה הוא בעצמו משלו וכיון דזהו עיקר המצוה אין לחלק בין דורות הקודמים לאלו.

2. דרישה (יו"ד סי' רס"א א) (3)

ולעד"נ שזהו דוחק גדול לפרש כן דעת הרא"ש ורבינו שסתמו דבריהם וכתבו דזהו לא נאמר אלא לדורות ראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדים בה אבל האידנא וכו' דלפירוש ב"י הכי הוה ליה למימר בדורות הראשונים לא היו מחייבים לכתוב אלא ס"ת אבל בדורות הללו מחייבים ג"כ בקניית וכתיבת שאר ספרים, ועוד מדסיים וכתב והן הן הספרים שאדם מצווה לכתבן וכו' משמע אלו הן ולא ס"ת, ועוד זיל בתר טעמא דהא השי"י צוה עלינו לכתוב ס"ת כדי ללמוד מתוכה נמצא בדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא בהן מצות עשה על כל אדם מישראל.

ט"ז (יו"ד סי' רס"א א) (3)

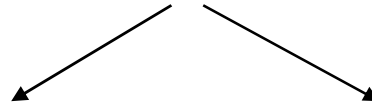
ופירש ב"י דלא בא לפטור אותנו מכתבת ס"ת דאדרבה יש לומר שיש מצוה גם בכתבת ספרי' אלו ובדרישה חולק עליו דאין לנו ללמוד מס"ת ולזלזל בכבודה דדוקא בדורות הראשונים היו מוכרחים לכך שהיה אסור להם לכתוב דפין דפין אלא כולם בגלילה וגם היו דורשין קוצי האותיות בס"ת משא"כ עכשיו ועל כן אין לנו המצות עשה הזאת לכתוב ס"ת אלא בכתבת שאר ספרים ע"כ ואף שלפי משמעות הלשון של הרא"ש משמע יותר כדברי הדרישה מ"מ נכונים דברי ב"י דהיאך נבטל מצות עשה של ועתה כתבו לכם בחילוף הדורות:

הרב ראובן מרגליות (מרגליות היס אלא א) (4)

ובהגהותי הערתי ממשנה דמגילה ח' ע"ב שאמרו ספרים נכתבים בכל לשון הרי שיוצאים יד"ח מ"ע של ס"ת בכתבת תרגום התורה, והנה תרגום באיזה לשון שהוא הלוא אינו יותר מפירוש לתורה, אחד מהרבה פנים אשר לתורה בהשפה המקורית בלה"ק ובכל זאת יוצא יד"ח כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני' שימה בפיהם והנה המשנה והגמרא מדרשי חז"ל ופירושיהם הם כמה אנפי דאורייתא ועדיפי מכל תרגום.

מ"מ יכולני לפטור מדין אחר ממצות כתיבת ס"ת בזה"ז משום דאפילו בימי אמוראים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות כדאמר ליה רב יוסף לאבבי בפ"ק דקדושין (ד' ל) אינהו בקיאים בחסרות ויתירות אגן לא בקיאינן. והרי ס"ת שחסר או יתר אפילו אות א' פסולה א"כ אין בידינו לקיים מצוה זו. ואע"ג דא"ר אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו לאו משום שהית' מצוה זו נוהגת בימיו אלא דינא קמ"ל כמו סדר קדשי' דגמרינן משום דרוש וקבל שכר.

ערך השולחן (יו"ד סי' רע)

יש מן הגדולים שכתב שיכול להיות שעתה פטורים ממלאה זו משום לאנן לא בקיאינן בחסירות ויתירות כדלמרינן בקדושין (ל'). ורק מדרכנן חייבים (שג"א סי' ל"ו) ואני תמה מאד על זה שהרי הרמב"ם וכל הפוסקים הביאו דין זה עתה שהא' דין תורה ועוד לא"כ יכולנו לפטור כמה מלות שיש בהם ספיקות רבות כמו במלות תפילין וכיוצא בזה אלא ודאי לאחר רבים להטות וההלכה כן היא וה"נ הרי נתחדרו ספרים רבים על מסורת בחר ויתר וקרי וכתבי ואחרי רבים להטות. ועוד ראיה ברורה מהא' דפריך בזכורות (י"ז). למאן דס"ל דא"ל לזמנא בידי אדם איך איה ד' לעשות ארון וכלים במדה כד וכך והא' א"ל לזמנא ומתרג' רחמנא אמר עבד וככל דמלית למיעבד ניהא ליה ע"ג וה"נ כן הוא רחמנא אמר לכתוב ס"ת כפי יכולתנו וניהא ליה (כנ"ל ברור לדינא).

אגרות משה (יו"ד א"א סי' קסז)

אבל תמוה מ"מ לא יתחייב מספק שמא הס"ת שלנו הם כהלכה דהא הוא ספיקא דאורייתא ולחומרא והשאג"א הא מטעם זה פטר לגמרי בזמן הזה ואף בימי האמוראים עד שכתב שמה שאמר רבה בסנהדרין שמצוה לכתוב משלו הוא דינא קמ"ל כמו דסדר קדשים עיי"ש. ואולי משום שלגמ' שלנו פסולות ודאי מצד קרא דוהנושא אותם דכתיב בזב שלגירסת התוס' בנדה דף ל"ג צריך לכתוב חסר ובספרים שלנו כתיב מלא ולרש"י נמי פסולות ודאי בכמה אותיות החסרים בספרים שלנו ולהירושלמי פ"ד מסוכה ה"ג ודאי פסולות משום שצריך להיות אשר הוצאתך חסר ובספרים שלנו הוא מלא בין ביתרו בין בואתחנן ונמצא שלרוב השיטות הן פסולות אך שאין אנחנו יודעין איך לתקן שלכן אסור לשנות. ואף שחזינן בגמ' שמה שנהגו העולם הלכה כן כהא שנהגו עלמא כתלתא סבי הכא שאני כיון דמפורש בקידושין דא"ר יוסף אגן לא בקיאינן ולא סמך על מנהג העולם בזה להחשיב זה כהלכה פסוקה. לכן כיון שחזינן שמנהגנו הוא דלא כבבלי ולא כירושלמי ולא כמדרש רבה ולא כרש"י ותוס' עיין בגליון השי"ס לרעק"א שבת דף נ"ה מחשיב זה השאג"א לודאי פסולין ולכן פטר לגמרי.

אגרות משה (יו"ד א"א סי' קסז)

ובדבר אם צריך להוציא חומש ממונו על מצות כתיבת ס"ת הנה בספרי דברות משה על ב"ק סי' פ"ט הערה כ"א בארתי שלרוב פוסקים א"צ להוציא הון רב אף על מצוה עוברת אף שהוא פחות ממעשר ולהר"י ירוחם מחוייב להוציא עשור נכסיו ומשמע שהב"י והמג"א חולקין עליו ורק להרשב"א בשם הראב"ד יש לחייב להוציא עד חומש מנכסיו ושיטתם קשה מסוגיא דב"ק דף ט' ומרבנות דר"ג ונשארתי בקושיא עיי"ש היטב. ולכן מסתבר שגם על כתיבת ס"ת וקניית ספרים להרא"ש תלוי במחלקותם ויש לסמוך על רוב הפוסקים לדינא שאף עשור נכסיו לא מחוייב להוציא ומטעם זה הרבה גדולי תורה ויראי ה' שלא קיימו המצוה דכתיבת ס"ת לא בס"ת ואף לא בקניית ספרים שיש בהם כדי לצאת המצוה להרא"ש משום שלא היו עשירים והיה זה לפניו הון רב. אבל אם אחד רוצה להוציא על מצוה זו עד חומש הרשות בידו מדינא אבל מסופקני אם יהיה רוח חכמים נוחה מזה כי הרי לא יוכל שוב לקיים מצות אחרות וצדקה אם יוציא חומש מנכסיו על ס"ת וספרים דאסור לבזבז יותר מחומש. אבל עד מעשר מנכסיו כהר"י ירוחם אף שאין לחייבו משום שיש לסמוך על רוב הפוסקים מ"מ אם יחמיר להוציא עד מעשר על זה יהיה רוח חכמים נוחה ממנו.

ועיין ברא"ש ריש הלכות קטנות וכן בטור סי' ע"ר שכתבו מ"ע היא כל איש מישראל אשר ידו משגת שלכאורה תמוה לשון זה הא כל המצות אם אין לו במה לקנות פטור ולאיה צורך כתבו זה כאן. וצריך לומר שהוא מטעם שמצוה זו עולה לסך גדול אשר לרוב העולם הוא הון רב שאין מחוייבין אף שהוא פחות ממעשר ואם היה סותם היה מקום לטעות שמחייב להוציא על מצוה זו אף הון רב לכן כתבו שלא נטעה אלא שרק העשירים שידם משגת חייבין. ובשאר מצות סתמו שחייבין משום דרובא דרובא יכולין לקנות ציצית ותפילין ואתרוג שהוא רק סך קטן ולא יבואו לטעות מזה.